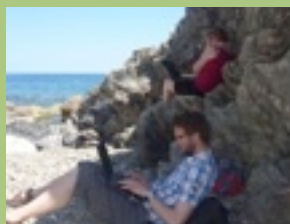

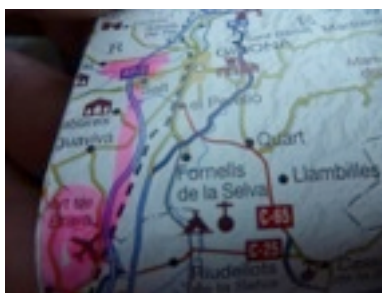
Rapport från Banyuls 2011

BUSS Centrum, Erik Hjorth, Maria Bark, Björn Holst

Europeiskt erfarenhetsutbyte för nätverkslag

17-22 maj 2011 deltog BUSS-teamet i en konferens i Banyuls-sur-mer, Frankrike. Konferensens syfte var erfarenhetsutbyte, kompetensutveckling och metodutveckling för nätverkslag. I konferensen deltog nätverkslag från Sverige, Norge och Ryssland. Dessa arbetslag är verksamma inom kommun eller landsting. Konferensen arrangerades av Nordiska Nätverksprojekt.

Att resan till Frankrike för BUSS (Barn och Ungdom Social Samverkan) blev verklighet var ett genuint resultat av samverkan i Norrköpings

kommun. Efter att kommunstyrelsen funderat för internationalisering bidragit med medel återstod fortfarande halva beloppet för att resan skulle kunna bli av. I samverkan bidrog då socialkontoret och utbildningskontoret med resterande belopp och resan kunde förverkligas.

Mötet med de andra nätverkslagen var inspirerande och utvecklande. I den här rapporten formulerar vi på vilket sätt vår och andras praktik i Norrköpings Kommun ska kunna berikas av de andras erfarenheter och kunskaper.

Systemiskt perspektiv på våld i nära relationer

Många av våra elev/barnärenden handlar om skolfrånvaro. När barnet uteblir från skolan och frånvaron ökar så ökar också omgivningens oro. När oron växer eller håller i sig blir den tung att bära och skolan eller föräldrarna ber om hjälp. I

början av ett ärende finns det många frågetecken kring orsaken till barnets frånvarande.

Efterhand brukar det visa sig att finns en kombination av bakomliggande faktorer som orsakar situationen. Ibland stöter vi på familjer där det förekommer eller har förekommit våld, hot om våld, hedersrelaterat våld eller barnmisshandel. Frågor som vi har ställt oss har varit: Hur kan vi förhålla oss och vår nätverkspraktik till våld i nära relationer? På vilket sätt kan man arbeta systemiskt med detta arbetsfält? Vilka sorts interventioner är rimliga?

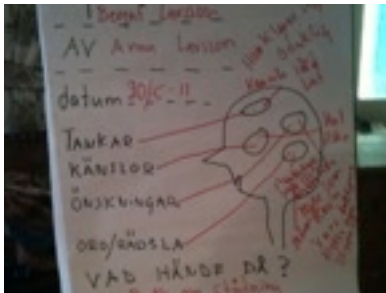
BUSS samverkansteam är verksamma inom utbildningskontorets område city och socialkontoret centrum. Teamet består av Björn Holst, Maria Bark och Erik Hjort. BUSS samverkansteam arbetar med ett systemiskt arbetssätt kring både enskilda elevärenden och skolklasser.

Ett systemiskt arbetssätt betyder att behandlingsarbetets fokus ligger på att inkludera och aktivera nätverket av betydelsefulla personer kring eleven/barnet. BUSS arbetar också för att barnet och barnets familj ska bli drivande i förändringsprocessen, genom att mobilisera den egna kraften till förändring.

I arbetspassen kring **Mentaliseringsbaserad terapi** (MBT) fann vi delar som kunde hjälpa oss att forma vår praktik kring det här arbetsfältet.

MTB kommer från engelskans Mentalization Based Treatment och är en manualbaserad behandlingsmodell, utarbetad av Peter Fonagy och Anthony Bateman. Teorin baseras på psykoanalytiskt tänkande integrerad med anknytningsteori där Peter Fonagys mentaliseringsidéer utgör den teoretiska grunden. (<http://www.mbtsverige.se/mbt-modellen/>) Målet med MBT kan beskrivas handla om att göra medvetandet medvetet - att öva upp och stabilisera förmågan att föreställa sig sitt eget och andras inre.

BUP Stockholm berättade om sina erfarenheter från utbildningar och praktik med Mentaliseringsbaserad terapi (MBT), från Anna Freud center i London www.annafreud.org. Utifrån den terapiformen har det också utvecklats en

familjeorienterad variant som kallas mentaliseringsbaserad familjeterapi, (MBFT). Deltagarna från BUP i Stockholm delade med sig av sitt

utvecklingsarbete kring mentalisering och hur man kunde kombinera MBFT med nätverksorienterad praktik. Under veckan i Banyul utforskade vi tillsammans om det fanns möjligheter till ytterligare utveckling av mentalisering. Kan det skapas en mentaliseringsbaserad nätverksterapi (MBNT)? När vi fick ta del av MBT:s behandlingsloop erfor vi hur den påminde om och till vissa delar tangerade nätverkspraktikens spirala analys. Vi såg också tydliga spår av språkssystemiska tankar i MBT.

Vårt nuvarande arbetssätt i BUSS nätverkspraktik har ett starkt fokus på att många röster ska komma till tals och att de många olika bilderna av en situation ska bli synliga. Med begreppen från MBT skulle man kunna beskriva nätverksarbetet som ett sätt att tydligare höra och se varandras bilder och därigenom en övning i att stabilisera och förstå varandras och sitt eget inre. Mentalisering är en

grundläggande egenskap i det sociala samspelet och detta samspel sker i de sociala system i vilka man ingår. Mentalisering har alltså alltid ett nätverksperspektiv. Övning i mentalisering i det låsta sammanhanget, ett system låst av oro, kan möjligen vara en väg till ny förståelse för varandra och en väg tillbaka till en mer närvarande tillvaro.

BUSS samverkansteam

- har i genomsnitt 14 enskilda ärenden per år med en genomströmning på ungefär 8 ärenden.
- genomför ungefär 25 nätverksmöten åt skola och socialtjänst per år
- är en del av elevhälsan i centrum och handleder arbetsgrupper ihop med BAS-teamet
- utbildar skola och socialtjänst i systemiskt arbetssätt och nätverksarbete
- genomför förebyggande aktiviteter, t.ex. alternativa föräldramöten på uppdrag av skolor

I familjer där hedersrelaterat våld förekommer och i andra familjer där kvinnor är utsatta för våld kan man se att kvinnornas och flickornas förmåga att mentalisera på ett konstruktivt sätt har brutits ner av den process som sker i samband med upprepat våld. Men eftersom vi vet att mentalisering sker i ett socialt sammanhang borde man anta att resten av familjen, det förtryckande systemet, också har en nedbruten mentaliseringsförmåga. Här kan en kombination av individuell MBT för den utsatta och en nätverksinriktad terapi form, kanske MBNT, för det omgivande systemet vara funktionellt. Trots att våldet finns inom familjen visar forskning att

just de nära anhöriga är de som har störst betydelse för att bryta våldet. Att bara isolera de utsatta från det förtryckande systemet är att lämna de båda i

sticket. I familjen lever kanske fler barn eller kvinnor kvar, som inte brutit sig loss. Familjen blir dessutom stigmatiserad, stämplad av omgivningen som just "förtryckande" utan något erbjudande om hjälp tillbaka, till en delaktig tillvaro i samhället.

Det förtryckande systemet blir isolerat från samhället och risken för återupprepning ökar. Här kan nätverkspraktiken utvecklas för att stärka de delar i nätverket som kan göra en förändring av våldet och förtryck möjligt.

Vi i BUSS gjorde en koppling till Margareta Hydéns inspirerande föreläsning på FORSAS Nationella Symposium tidigare i år. Där redogjorde hon för sin studie av kvinnors upplevelse av sina nätverks reaktioner till våldet i relationen.

Margareta Hydén är professor i socialt arbete på Linköpings Universitet. Genom samtal kring kvinnornas nätverkskarta medskapade de en berättelse och skapade ett språk kring upplevelsen.

Hydén noterade, hur de tänkta kliniska forskningsamtalen plötsligt blev djupa och i det närmaste behandlande. Första steget i både nätverks- och mentaliseringsbaserad behandling är just att fånga det språk som ligger kring upplevelsen. Språket blir nyckeln till det gemensamma fortsatta utforskandet av möjligheter.

Systemiskt perspektiv på utanförskap

Många av BUSS ärenden är barn som har det krångligt med sina familjerelationer samtidigt som familjen eller gruppen har bekymmer med relationerna till skolan eller samhället i stort. Det är som om det finns en parallellprocess där den utstötning och otrygghet som den unge uppvisar gentemot sin familj och skola upplevs av familjen med samhället. Konferensen ägnade en del av det här fenomenet för att skapa och ventilera kunskap kring området.

Det kan finnas många orsaker till att barn mår dåligt eller visar olika sorts normbrytande beteenden. En faktor kan vara anknytningen till sammanhanget. Anknytningen kan finnas till olika sammanhang och de har olika stor betydelse under olika perioder av livet. Anknytning kan t.ex finnas mellan individen och dess primära vårdare (mamma eller pappa eller båda) och det kan vara en

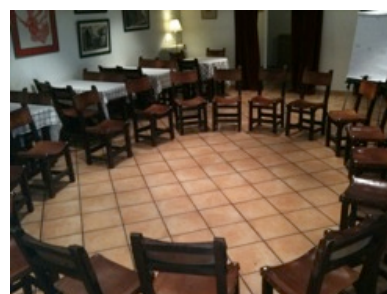
känsla av trygghet och samhörighet till sin skola, sitt bostadsområde, sin stad eller land. På samma sätt som ett barn med otrygg anknytning till sina

föräldrar reagerar med att förvänta sig att bli avvisade kan den otrygga unge förvänta sig att bli exkluderad i samhället eller skolan. Ett sätt att

bemöta och arbeta med det här skulle kunna var att skapa sammanhang där man kan bygga upp känslan av samhörighet. Vi i BUSS-teamet har i ett antal uppdrag arbetat med hela skolklasser, eleverna, föräldrarna och skolpersonalen för att skapa en nytt gemensamt sammanhang. Bland annat på Gustav Adolf-skolan där vi arrangerat stora, alternativa föräldramöten och på Ljuraskolan där vi gjorde en film ihop med en skolklass.

På konferensen berättade ett nätverkslag från Göteborg hur man arbetade med hela skolklasser eller till och med hela skolor för att skapa sammanhang där gemenskapen och känslan av att vara viktigt för varandra var kärnan. Finansierat av ett bostadsbolag i området arbetade man flera år med stora nätverksmöten i varje 4:e klass i områdets skolor. I syfte att motverka negativa förväntningar och en negativ process i skolklasserna förde man först dialog med skolans samtliga personalgrupper i tur och ordning kring vad som var dessa barns styrkor. I klassen arbetade man med barnens förväntningar på skolans vuxna och tankar om sig själva. I ett stort möte

tillsammans med föräldrar och personal grundades sedan gemensamma positiva förväntningar på barnen och varandra som vuxna. Ett viktigt förtroende

skapades mellan de olika vuxna som är viktiga för barnets goda resultat i skolan. Det här arbetet tangerar det arbete som BUSS i Centrum utför och ett vidare samarbete planeras, kanske ett studiebesök.

Nätverksskapande arbete

Nätverkslaget från Moskva delade med sig av sina erfarenheter om nätverksskapande arbete för gatubarn som placerades på barnhem. Barn utan

nätverk och trygghet som lever i ett dubbelt utanförskap, bortkopplat från sina sammanhang.

Situationen påminner till viss del hur

ensamkommande flyktingbarn har det när kommer till Sverige utan sitt nätverk. Då behöver samhället skapa en plattform för att upprätthålla det nya nätverk som till en början bara består av samhällets hjälpare.

Det nyskapade nätverket kring barnet behöver hjälp att hålla samman. På samma sätt som en individ, enligt Antonovsky, behöver en känsla av sammanhang, KASAM, tycks det vara så att det nya nätverket kring ett ensamt flyktingbarn behöver KASAM kring barnet. Här kan nätverkspraktiken vara en stor tillgång för att skapa mezzosystem. Mezzosystem är de överlappningar,

de kontakter och kommunikation som sker mellan olika delar i individens nätverk.

Nätverkspraktiken får en funktion av att skapa kontext och delaktighet.

Konferensen hanterade också perspektiv på den romska befolkningens situation, och det utanförskap som de lever i runt om i Europa. Det kan vara intressant att fundera på om en bristande anknytning till sammanhanget, till samhället kan utgöra en ny aspekt på deras situation. Går det att omsätta anknytningsteori i ett samhällssystemiskt perspektiv? De sk maskrosbarnen som klarar ett bra vuxenliv trots stora brister i barndomen har bla det gemensamt att de haft tillgång till en annan signifikant vuxen. Denna person har bl a hjälpt barnet med mentalisering, dvs att förstå hur barnet ska förstå sin omgivning i förhållande till sig själv. Eller som Urie Bronfenbrenner skriver: ” att utvecklas är att lära sig förstå och hantera de

system i vilka man ingår”. Kan man tänka att ensamkommande flyktingbarn har behov av ”en annan signifikant kontext” som ger dessa ungdomar en väg in i sammanhanget, samhället?

Flipover-metoden

Delegationen från Norge berättade med inlevelse om sin utveckling av de lösningsfokuserade arbetsmetoderna och hur de kombinerat dem med nätverkspraktiken i arbetet med ungdomar i en utsatt livssituation. I den sk ”Flipover-metoden” arbetar den del av nätverket som ungdomen själv valt, under lång tid tillsammans med att förändra livssituationen för den unge. Ordet ”flipover” betyder ”bladderblock” på svenska och syftar på det interaktiva, öppna och visuella arbetsätt man har i mötena med fokus på den agenda på

bladderblocket som ungdomen själv fomulerat. Med hjälp av de positiva krafterna i nätverket och ett salutogent förhållningssätt förs processen i riktning

mot det mål som den unge själv önskar. Bland annat har man ”nätverksmöten” ofta och återkommande för att följa processen. Den unge väljer själva vilka som ska vara med, det är den unge som bjuder in och den unge bestämmer vilka ämnen som ska avhandlas. Nätverkslaget hjälper den unge att genomföra mötena och hålla i kontakterna. I arbetet med deras metod hade de upptäckt dilemmat att även om man sätter barnet i fokus så kan det finnas andra perspektiv som är avgörande för att komma vidare i behandlingen. Ett dilemma som metoden bjöd var till exempel om den unge inte vill bjuda in någon viktig person, eller tala om det som alla andra vill tala om. Kan det finnas olika nivåer på barnperspektivet? Kan metoden och fokus variera under behandlingens gång? Det var frågor som konferensen arbetade med. Trondheim blev mer nyfikna på BUSS Norrköping och de planerar redan nu ett studiebesök och erfarenhetsutbyte till Norrköping, våren 2012. I Norrköpings kommun finns det nog flera verksamheter som skulle ha glädje av att höra mer av de entusiastiska metodutvecklarna från Trondheim.

Barnperspektiv och hållbarhet

Nätverksslagen som var samlade under konferensen delade många erfarenheter som förfinar metodiken i arbetet med nätverksmöten. Det handlade bl a om vikten av att barnens perspektiv hålls i centrum och om vägar till ytterligare ökad delaktighet i dialogen, särskilt för barnen och ungdomarna. Det handlade också om hur vi ytterligare kan stärka nätverket för att göra en förändring eller ny inriktning så hållbar som möjligt. Hållbarheten i det som kommer fram i ett nätverksmöte är något som belystes under konferensen i Banyul. Känslan av övergivenhet och tomhet efter ett nätverksmöte är dokumenterad, bland annat av Torbjörn Forkby (Socialt Nätverksarbete, 2007) och Erik Hjorth (Brukares Erfarenheter av nätverksterapi, 2009). I rollspel och andra former arbetade konferensen för att utveckla olika sätt att skapa hållbarhet i nätverksmötet.

Bland annat skrev vi tillsammans den korta artikeln ”Externalization of Ambivalent Research in Network Therapy”, publicerad på

Nätverksterapi, den nordisk-ryska nätverkssiten på Facebook. BUSS Norrköping är administratörer för denna.

Nätverkslaget i Haninge har tillsammans med Huddinge Nätverkslag och FOU gjort flera studier av sitt nätverksarbete. Bland annat har de undersökt mobiliseringens betydelse. Kunskaperna om att mobiliseringen inför ett nätverksmöte är avgörande för balans och syfte befästes och även känslan av att förändringen påbörjas redan vid inbjudningsbrevet.

Som i all metodik konstaterade vi nätverkspraktiker att det är viktigt att inte tappa helhetsbilden samtidigt som man värnar om delarna. Liksom denna rapport bara fångar vissa delar och inte kan ge rättvisa åt den helhet, den fina och kreativa

känsla som Banyuls innebar för oss i BUSS samverkansteam.

Gunnar Forsberg, Astrid Hultkrantz-Jeppson, Johan Klefbeck

Johan och Astrid

Alla deltagare